

NÄMNDEN FÖR GOD AFFÄRSSED INOM LIVSMEDELSKEDJAN 27.6.2019

REKOMMENDATION:

URSPRUNGSMÄRKNING AV LIVSMEDELSRÅVAROR

Nämnden för god affärssed inom livsmedelskedjan rekommenderar att livsmedelsindustrin och handeln fäster uppmärksamhet vid märkningar som anger ursprunget för förpackade köttberedningars råvaror. Nämnden betonar särskilt att en märkning som anger produktens ursprung eller ett uttryck som ska tolkas som en sådan märkning inte får ge en vilseledande bild av ursprunget för produktens råvaror. Det ska ges en sanningsenlig bild av råvarornas ursprung såväl på livsmedelsförpackningen som på företagets webbplats.

Begäran om rekommendation

Nämnden för god affärssed inom livsmedelskedjan har ombetts ge en rekommendation om märkningar som anger ursprunget för förpackade livsmedels, i synnerhet köttberedningars, råvaror på produktförpackningarna och på företagets webbplatser.

Enligt den som begärt rekommendationen ger vissa livsmedels förpackningsmärkningar konsumenterna en vilseledande bild av råvarornas ursprung. I begäran om rekommendation hänvisas till exempel till ursprungsmärkningens placering på produktförpackningen, storleken på ursprungsmärkning och att på förpackningen kan finnas märkningen "Tillverkad i Finland", fast köttet kan komma från något annat ställe än Finland. Dessutom anser den som begärt rekommendationen att EU-förordning 1337/2013 inte nödvändigtvis följs.

Hörande

Nämnden har hört de berörda myndigheterna samt handelns och livsmedelsindustrins aktörer, liksom Kuluttajaliitto-Konsumentförbundet ry och Föreningen Matinformation rf.

Enligt de myndigheter som hörts i saken finns det många bestämmelser om ursprungsmärkning av livsmedel och deras ingredienser, till exempel:

- förordningen om livsmedelsinformation (EU) 1169/2011,
- kommissionens genomförandeförordning (EU) 1337/2013 om angivande av ursprungsland eller härkomstplats för färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä,
- kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/775 om angivande av ursprungsland eller härkomstplats för den primära ingrediensen i ett livsmedel,
- livsmedelslagen (23/2006),
- jord- och skogsbruksministeriets förordning om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (834/2014), och
- jord- och skogsbruksministeriets förordning om ursprungsmärkning av vissa livsmedel (218/2017).

Ett exempel på kommande reglering är kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/775 om bestämmelser för att ange ursprungsland eller härkomstplats för den primära ingrediensen i ett livsmedel. Förordningen ska tillämpas från och med den 1 april 2020.

Enligt en aktör i handelsbranschen som hörts i saken fäster handeln hela tiden allt större uppmärksamhet vid livsmedelsråvaror av inhemskt ursprung, eftersom inhemska livsmedel intresserar de finländska konsumenterna. Av denna orsak är en del av handelns egna varumärken sådana som uttryckligen påvisar inhemskt ursprung. Dessutom kan det hända att man berättar noggrannare om köttets ursprung för konsumenten än vad lagstiftningen kräver. I handelns senaste utredningar har det framgått att produktuppgifter och produkters ursprungsmärkningar på vissa av handelns webbplatser har kunnat vilseleda konsumenterna. De felaktigheter som upptäckts har korrigerats.

Enligt vissa aktörer inom livsmedelsindustrin som hörts i saken är det enkelt att ursprungsmärka kött på produktförpackningen, om ett djur föds upp, slaktas och förädlas i samma land. Om produktionen äger rum i flera länder är märkningsätten mera komplicerade. Märkningsfrågorna är utmanande också därför att produktförpackningens yta, där märkningarna görs, är liten. Märkningarna ska vara gjorda med så stor teckenstorlek att konsumenten kan läsa dem.

Företrädare för industrin har dessutom berättat att det är möjligt att ta reda på till exempel inhemskt köttets ursprung ända på gårdsnivå. Vissa finländska aktörer uppger köttets ursprungsgård på produktförpackningen.

Enligt industrin används i Finland många frivilliga märkningar som anger produkters ursprung. Ett av dem är Gott från Finland-märket, som beviljas av Föreningen Matinformation rf. Enligt föreningen finns det cirka 11 000 Gott från Finland-märkta produkter, av vilka ungefär hälften är köttprodukter. Syftet med

ursprungsmärket är att underlätta valet av produkter. Kriterierna för märket förutsätter att kött, mjölk, ägg och fisk ska vara 100 procent finska, dessutom ska produkter som innehåller en ingrediens vara 100 procent finska. I en produkt med flera ingredienser ska åtminstone 75 procent av råvarorna vara finska.

På produktförpackningar kan även Nyckelflaggan användas. Enligt kriterierna för beviljande av detta märke kan det beviljas en produkt som tillverkats i Finland, om den är inhemsk till minst 50 procent beräknad på självkostnadsvärdet. Nyckelflaggan förutsätter ändå inte att livsmedels råvaror ska vara finska.

Enligt den konsumentorganisation som hörts i saken är konsumenterna intresserade av matens ursprung. Exempelvis undersökningen om vad finländarna äter ("Suomi syö") visar att inhemsk mat är viktig för konsumenterna. Av denna orsak väljer konsumenten i princip gärna ett inhemskt livsmedel, men i praktiken påverkar också produktens pris köpbeslutet. Enligt Föreningen Matinformation rf använder konsumenten i medeltal 3-4 sekunder för att välja livsmedel i köpsituationen. Enligt föreningens undersökning förväxlar konsumenten lätt råvarans produktionsland och produktens tillverkningsland.

Nämnden för god affärssed inom livsmedelskedjans bedömning

Nämnden för god affärssed inom livsmedelskedjan konstaterar till att börja med att det finns relativt rikligt med nationell och EU-lagstiftning om köttets och köttberedningars ursprung. Regleringen är detaljerad. Bestämmelserna varierar bland annat enligt vilket slags och hur gammalt djur det är fråga om, var produkten har tillverkats och är det fråga om kött som sådant eller om kött som en ingrediens i ett livsmedel.

På grundval av den utredning som företetts i saken konstaterar nämnden att finländska konsumenter är intresserade av köttets ursprung och gynnar i princip inhemska produkter. Köttets leveranskedjor är dock överlag långa, så i praktiken är exakta ursprungsmärkningar av kött inte alltid möjliga. Ett djur kan födas i ett land, varefter det eventuellt föds upp i ett annat land och slaktas i ett tredje land. Därefter kan följa förädling i ett fjärde land och försäljning av slutprodukten i ett femte land. Det är också möjligt att ett djur föds upp och en produkt tillverkas i flera länder än ett.

Det bör också beaktas att utrymmet för ursprungsmärkningar på produktförpackningarna är litet. Förutom köttets ursprung ska många andra saker uppges i förpackningsmärkningarna såsom ingrediensförteckning, ämnen som orsakar allergier och intoleranser, mängden innehåll, bäst före-dag, produktens näringsvärde samt den ansvariga livsmedelsaktörens namn och adress. Dessutom ska de obligatoriska förpackningsmärkningarna på färdigförpackade livsmedel som säljs eller annars överläts i en tvåspråkig kommun vara på både finska och svenska.

Nämnden uppmärksamgör aktörerna på att enligt 9 § i livsmedelslagen ska på en livsmedelsförpackning ges sanningsenlig information om livsmedlet. Med sanningsstridig information avses information som inte stämmer överens med mätbara och påvisbara fakta. Enligt den nämnda bestämmelsen får det inte heller ges vilseledande information om livsmedlet.

Vilseledande är ett mer omfattande begrepp än sanningsstridig. Information är vilseledande när den i sig är korrekt, men sättet att framställa den eller sammanhanget gör den vilseledande för konsumenten. Till exempel att framhäva oväsentliga omständigheter på produktförpackningen kan vara vilseledande. Ett uttryck som använts på förpackningen kan vilseleda, trots att själva texten innehåller korrekt information. Exempelvis ett enskilt ord eller en enskild symbol eller bild, såsom Finlands flagga, vapen eller karta eller ett finskt landskap, kan vilseleda konsumenten beträffande råvarornas ursprung. Vid bedömningen av vad som är vilseledande beaktas alla omständigheter som inverkar på saken, till exempel förpackningsmärkningarnas placering, storlek, färg, konstellation, skönjbarhet och de använda uttryckens förståelighet. Det helhetsintryck som förpackningen ger är avgörande. Bedömningen görs alltid från fall till fall.

Nämnden konstaterar vidare att märkningen "Tillverkad i Finland" på en livsmedelsförpackning kan vara motiverad, trots att ursprungslandet för till exempel kött som är en ingrediens inte är Finland. I enskilda fall kan dock märkningen "Tillverkad i Finland" vara vilseledande, eftersom råvarans ursprung och produktens tillverkningsland lätt förväxlas.

Nämnden framför som sin rekommendation att livsmedelsindustrin och handeln fäster särskild uppmärksamhet vid märkningar som anger ursprunget för förpackade köttberedningars råvaror. Eftersom märkningarna påverkar konsumenternas köpbeslut ska de vara sanningsenliga och de får inte vilseleda konsumenten. Det väsentliga är hur konsumenten förstår märkningarna vid en hastig blick. Aktörerna bör också fästa uppmärksamhet vid att konsumenten ska kunna förstå märkningen på några sekunder när köpbeslutet fattas. Det ska ges en sanningsenlig bild av råvarornas ursprung såväl på livsmedelsförpackningen som på företagets webbplats.

Med beaktande av vad som framförts i begäran om rekommendation konstaterar nämnden slutligen för tydlighetens skull att kommissionens genomförandeförordning (EU) 1337/2013 inte gäller köttberedningar utan färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä. Däremot gäller jord- och skogsbruksministeriets förordning 218/2017 vilket livsmedel som helst där kött har använts som råvara. 4 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning gäller ursprungsmärkning av kött som används som ingrediens i livsmedel. Enligt bestämmelsen ska ursprungslandet för kött som används som ingrediens i livsmedel framgå av uppfödning- och slaktlandsmärkningen. Förordningen tillämpas endast på

färdigförpackade livsmedel som tillverkats i Finland. Enligt förordningen behöver uppgifter om ursprungsland inte anges separat när Gott från Finland-märket används. Förordningen är temporär och den är i kraft till den 31 mars 2020.

I behandlingen av saken har deltagit ordföranden för nämnden för god affärssed inom livsmedelskedjan, professor Kari Hoppu och medlemmarna vicehäradshövding Risto Airikkala, ingenjör Ilkka Mäkelä, verkställda direktör Gun Marit Nieminen och verkställande direktör Hannu Pellinen.

Kari Hoppu
Ordförande

Paula Paloranta
sekreterare